

Riječ urednice

Ovogodišnji svezak časopisa *Arhivski vjesnik* 67 (2024) donosi devet kategoriziranih radova u uobičajenim rubrikama te nekoliko drugih priloga, prikaza i recenzija. Novost je ovogodišnjega izdanja da smo uvršteni za indeksiranje u bazi Scopus, što nas čini vidljivijima u svijetu znanstvenoga nakladništva. U bazu su prije izlaska ovogodišnjega sveska uneseni sažetci i ključne riječi kategoriziranih radova nastalih u razdoblju od 2020. do 2023. godine.

Većinu kategoriziranih radova objavljujemo u rubrici *Arhivska teorija i praksa*. Među njima su i dva rada izrazitije teorijske naravi, Ariana Rajha i Viktorije Kudra Beroš.

Arian Rajh s Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu predstavlja novi arhivistički etički model usredotočen na aktivnost vrednovanja, a analizira ga kroz perspektivu pravednosti i povezuje s postojećim deontološko-aretaičkim modelima. Viktorija Kudra Beroš s Instituta za istraživanje migracija u Zagrebu analizira stvaranje iseljeničkih arhiva kroz politike identiteta na temelju derridovskoga koncepta, prateći mijene iseljeničkih arhiva na području Hrvatske tijekom 20. stoljeća.

Slijedi rad autorice iz Srbije, Slobodanke Cvetković iz Istorijskoga arhiva u Požarevcu, koja u opsežnijem pregledu analizira i uspoređuje prakse zaštite osobnih podataka u Srbiji, Hrvatskoj, Sloveniji i drugim susjednim državama (Sjeverna Makedonija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora), te upućuje na propise Europske unije, s naglaskom na probleme koje ta regulativa može donijeti povijesnim istraživanjima.

Monika Banić i Tomislav Gusić iz Hrvatskoga državnoga arhiva u Zagrebu osvrću se na stanje središnjosti fondova središnje uprave u Hrvatskoj iz razdoblja 1950-ih i 1960-ih godina povezanih s poslovima upravljanja gospodarstvom ("privredom"), te ukazuju na pitanja koja donosi raspršenost građiva jednoga stvaratelja (Sekretarijat za opće privredne poslove Izvršnog vijeća Sabora) u nizu postojećih arhivskih fondova.

Tanja Ladišić i Kornelija Bašica iz Državnoga arhiva u Dubrovniku donose niz novih spoznaja o fotografskom atelijeru koji je od druge polovice 19. do sredine 20. stoljeća djelovao pod imenom Silvino Mascarich i sin, ukazujući na njegov doprinos i mjesto u razvoju fotografije u Dubrovniku, ali i širem okruženju.

U okviru rubrike *Iz arhivskih fondova i zbirki* donosimo četiri rada.

Marko Medved s Medicinskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci razotkriva put kretanja kućne kronike isusovačke rezidencije u Rijeci, nastale u razdoblju od 1627. do 1773., koja je po završetku Drugoga svjetskoga rata kriomice odnesena u Gallarate u Italiji, a danas je u Rimu, u okviru Povijesnoga arhiva Europsko-mediteranske isusovačke provincije. Osvrće se i na djelatnost isusovaca u Hrvatskoj te vrijednost dotičnoga izvora za istraživanje lokalne povijesti toga razdoblja.

Ivan Hrستیć iz Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar iz Zagreba ukazuje na velik potencijal Nacionalnoga arhiva Australije za istraživanje povijesti hrvatske dijaspore, a koje do sada nije u većoj mjeri korišteno. Predstavlja organizaciju gradiva u tom arhivu, potencijal korištenja tamošnjega *Trove* mrežnoga kataloga i upućuje na istraživačke teme za koje bi to gradivo moglo biti relevantno.

Donosimo i rad triju autorica iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, Anite Marin, Martine Jurišić i Alene Matijaca, posvećen sadržaju arhiva istarske obitelji De Franceschi, pohranjenoga u dotičnoj knjižnici. Autorice donose i pregled kretanja te uloge koju je ta obitelj imala u povijesti Istri.

Tamara Štefanac iz iste knjižnice prikazuje projekt digitalizacije arhivskoga gradiva i knjižne građe o cenzuri tiska, pohranjenoga u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici, Knjižnicama grada Zagreba i Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu. Posebice se osvrće na model dokumentiranja cenzure povijesnoga tiska te ulogu objedinjenih izdanja u istraživanjima slobode govora, cenzure i govora mržnje u javnim medijima kraja 19. i početka 20. stoljeća.

Ovogodišnji svezak sadržava i prikaze dvaju događanja iz 2024. godine, Međunarodne konferencije održane u Radencima (Slovenija) pod naslovom *Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja* i *Trinaestoga festivala hrvatskih digitalizacijskih projekata* održanoga u Zagrebu. Slijede uobičajeni prikazi svjetskih arhivističkih časopisa (*American Archivist*, *Archival Science*, *Archivaria*, *Archives and Records*), a izdanje zaključujemo osvrtom na *Crnogorski arhivski rječnik*, ali i ulogu njegova autora Mile Bakića u crnogorskoj arhivskoj teoriji i praksi.

Rajka Bućin

Editorial

This year's volume of *Arhivski vjesnik* 67 (2024) presents nine categorised papers across the usual sections, along with several other contributions. A notable development in this edition is our inclusion for indexing in the *Scopus* database, enhancing our visibility in the world of academic publishing. The summaries and keywords of categorised papers written between 2020 and 2023 were entered into the database prior to the release of this year's volume.

Most of the categorised papers are published under the section *Archival Theory and Practice*.

Among them are two papers of a more theoretical nature by Arian Rajh and Viktorija Kudra Beroš. Arian Rajh, from the Faculty of Humanities and Social Sciences at the University of Zagreb introduces a new archival ethics model focused on the evaluation process, which he analyses through the lens of justice and connects to existing deontological and virtue ethics models. Viktorija Kudra Beroš, from the Institute for Migration Research in Zagreb, examines the creation of emigrant archives through identity politics, based on Derrida's archive concept, and traces the evolution of emigrant archives in Croatia throughout the 20th century.

The next paper is by Slobodanka Cvetković from the Požarevac Historical Archives in Serbia. She offers an extensive review, analysing and comparing personal data protection practices in Serbia and neighbouring countries (Croatia, Slovenia, North Macedonia, Bosnia and Herzegovina, Montenegro), and points to European Union regulations, emphasising the challenges this legislation may present to historical research.

Monika Banić and Tomislav Gusić from the Croatian State Archives in Zagreb reflect on the state of arrangement of central government funds in Croatia from the 1950s and 1960s, related to the management of economic affairs ("economy"), highlighting issues arising from the dispersion of records from a single creator (the Secretariat for General Economic Affairs of the Executive Council of the Parliament) across multiple archival funds.

Tanja Ladišić and Kornelija Bašica from the State Archives in Dubrovnik present a range of new findings about the photographic studio that operated under the name Silvano Mascarich & Son from the second half of the 19th century to the mid-20th century, highlighting its contribution to the development of photography in Dubrovnik and the broader region.

In the *From Archival Fonds and Collections* section, we present four papers.

Marko Medved from the Faculty of Medicine at the University of Rijeka uncovers the path of the house chronicle of the Jesuit monastery in Rijeka, written between 1627 and 1773, which was secretly taken to Gallarate, Italy, after the Second World War and is now housed in Rome, within the Historical Archives of the Euro-Mediterranean Jesuit Province. He also reflects on the activities of the Jesuits in Croatia and the value of this source for researching local history during that period.

Ivan Hrستیć from the Ivo Pilar Institute of Social Sciences in Zagreb highlights the significant potential of the National Archives of Australia for researching the history of the Croatian diaspora, which has not been extensively utilised to date. He outlines the organisation of the records in the archives, the potential of using the Trove online catalogue and points to research topics for which the records could be relevant.

We also present a paper by three authors from the National and University Library in Zagreb, Anita Marin, Martina Jurišić, and Alena Matijaca, dedicated to the archive of the Istrian de Franceschi family, held in the aforementioned library. The authors also provide an overview of their settlement in Istria and moving back to Italy, with the emphasis on the role they played in Istrian history.

Tamara Štefanac, also from the National and University Library, discusses the digitisation project of archival and literary materials on press censorship, housed at the National and University Library, Zagreb City Libraries and the Croatian State Archives in Zagreb. She particularly focuses on the model of documenting the censorship of historical press and the role of combined editions in researching freedom of speech, censorship, and hate speech in public media at the end of the 19th and early 20th centuries.

This year's volume also includes reviews of two events from 2024: the International Conference held in Radenci (Slovenia), titled *Technical and Field Related Problems of Traditional and Electronic Archiving*, and the *Thirteenth Festival of Croatian Digitisation Projects* held in Zagreb. Following these are the usual reviews of international archival journals (*American Archivist*, *Archival Science*, *Archivaria*, *Archives and Records*), and we conclude with a review of the *Montenegrin Archival Dictionary* and a reflection on the role of its author, Mile Bakić, in Montenegrin archival theory and practice.

Rajka Bućin